

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.13>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Саввопуло К.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
аспірант кафедри фінансового та податкового права
Державного податкового університету,
ORCID: 0009-0006-1972-7252
e-mail: Savvopulo.k@gmail.com*

Саввопуло К.В. Особливості правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану.

У статті досліджено зміст основних елементів фінансової безпеки України в умовах воєнного стану як умови забезпечення національної безпеки. Проаналізовано основні підходи науковців до визначення змісту поняття «фінансова безпека». Встановлено наявні загрози та ризики для фінансової безпеки України. Проаналізовано компетенцію органів державної влади щодо забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану. Розглянуто основні пропозиції вчених щодо забезпечення належної фінансової безпеки України. Обґрунтовано, що фінансова безпека держави, як складова економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки в цілому. Розглянуто основні правові положення закріплені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11.08.2021 року. Проаналізовано основні положення щодо фінансової безпеки держави викладені у Стратегії розвитку фінансового сектору України від 19.07.2023 року, розробленої Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Підсумовано, що правове забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності, оскільки саме ефективна нормативно - правова база є основою для стабільного функціонування фінансової системи в періоди надзвичайних викликів. Обґрунтовано, що аналіз сучасної ситуації свідчить, що правове регулювання здійснюється в умовах високої динаміки змін, що спричинено необхідністю оперативного реагування на загрози як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Зокрема, у сфері бюджетної політики, банківської системи, оподаткування та функціонування підприємств держава змушена застосовувати тимчасові, часто спрощені правові механізми, які забезпечують мобілізацію ресурсів для потреб оборони та соціальної стабільності. Водночас така правова гнучкість потребує подальшого упорядкування та систематизації, аби запобігти виникненню правових колізій у повоєнний період. Запропоновано визначати наступні особливості правового забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану: 1) оперативність і ситуативність правового регулювання - законодавчі акти ухвалюються у прискореному порядку з метою реагування на нагальні загрози; 2) фокус на оборонне та критичне фінансування – бюджетні кошти централізовано спрямовуються на фінансування Збройних сил України, сектору безпеки, медицини, енергетики та гуманітарних потреб, що змінює звичні пріоритети фінансової політики; 3) спрощення податкового та митного режимів; 4) Національний банк України отримав законодавче право відступати від класичних інструментів грошово - кредитного регулювання; 5) активне залучення зовнішньої фінансової підтримки, а саме позик, грантів і міжнародної технічної допомоги, що компенсують втрати державного бюджету; 6) призупинення окремих положень бюджетного та податкового законодавства; 7) відсутність єдиного координаційного органу у сфері фінансової безпеки відповідального за моніторинг, оцінку та реагування на загрози фінансовій системі, що ускладнює стратегічне планування.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансове законодавство, державний бюджет, доходи бюджету, видатки бюджету, воєнний стан, бюджетний процес, податки, бюджетна безпека, економічна безпека.

Savvopulo K.V. Peculiarities of legal support for the financial security of Ukraine under martial law.

The article examines the content of the main elements of the financial security of Ukraine under martial law as a condition for ensuring national security. The main approaches of scientists to defining the content of the concept of “financial security” are analyzed. Existing threats and risks to the financial security of Ukraine are identified. The competence of state authorities to ensure the financial security of Ukraine under martial law is analyzed. The main proposals of scientists to ensure proper financial security of Ukraine are considered. It is substantiated that the financial security of the state, as a component of economic security, depends on its elements that have an impact on ensuring national security as a whole. The main legal provisions enshrined in the Strategy of Economic Security of Ukraine for the period until 2025, approved by the Decree of the President of Ukraine dated 08/11/2021, are considered. The main provisions on the financial security of the state are analyzed, set out in the Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine dated July 19, 2023, developed by the National Bank of Ukraine, the National Securities and Stock Market Commission, the Ministry of Finance of Ukraine and the Deposit Guarantee Fund of Individuals. It is concluded that the legal support of the financial security of Ukraine in conditions of martial law becomes particularly relevant, since it is an effective regulatory and legal framework that is the basis for the stable functioning of the financial system in periods of extraordinary challenges. It is substantiated that the analysis of the current situation shows that legal regulation is carried out in conditions of high dynamics of changes, which is caused by the need for a prompt response to threats of both internal and external nature. In particular, in the field of budgetary policy, the banking system, taxation and the functioning of enterprises, the state is forced to apply temporary, often simplified legal mechanisms that ensure the mobilization of resources for the needs of defense and social stability. At the same time, such legal flexibility requires further streamlining and systematization in order to prevent the emergence of legal conflicts in the post-war period. It is proposed to determine the following features of the legal provision of financial security under martial law: 1) promptness and situational nature of legal regulation - legislative acts are adopted in an expedited manner in order to respond to urgent threats; 2) focus on defense and critical financing - budget funds are centrally directed to finance the Armed Forces, the security sector, medicine, energy and humanitarian needs, which changes the usual priorities of financial policy; 3) simplification of tax and customs regimes; 4) the NBU received the legislative right to deviate from classical monetary regulation instruments; 5) active involvement of external financial support, namely loans, grants and international technical assistance, which compensate for the losses of the state budget; 6) suspension of certain provisions of budget and tax legislation; 7) the absence of a single coordinating body in the field of financial security responsible for monitoring, assessing and responding to threats to the financial system, which complicates strategic planning.

Key words: financial security, financial legislation, State Budget of Ukraine, budget revenues, budget expenditures, martial law, budget process, taxes, budget security, economic security.

Постановка проблеми. Фінансова безпека держави є ключовою складовою національної безпеки, що визначає можливості стійкого економічного розвитку, гарантує суверенітет, територіальну цілісність країни та забезпечення належного рівня життя громадян. У мирний період ефективність реалізації стратегій громадської безпеки, розвитку оборонно - промислового комплексу, кібер- та інформаційної безпеки значною мірою залежить від фінансово-економічного потенціалу держави. В умовах воєнного стану питання фінансової безпеки набувають особливої актуальності, оскільки стійкість оборони держави, забезпечення діяльності Збройних Сил України напряму пов'язані з наявністю достатнього і стабільного фінансування – як внутрішнього, так і за рахунок міжнародної допомоги. З огляду на зазначене, постає необхідність комплексного правового аналізу правового забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану, а також розробки пропозицій щодо вдосконалення забезпечення фінансової безпеки.

Мета дослідження: аналіз правового регулювання фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану та виокремлення її основних особливостей.

Стан опрацювання проблематики. Теоретичною основою дослідження стали праці вчених, які присвятили свої роботи вивченню правового регулювання фінансової безпеки, а саме: Т. Аксьонова, К. Войтенко, О. Гетманець, З. Гбур, В. Дроботенко, К. Горячева, О. Лиса, В. Лисиця, М. Єрмошенко, А. Конопля, Д. Коробочова, Р. Палагусинець та інші. Проте недоцільно вважати, що всі проблеми, пов'язані з правовим регулюванням фінансової безпеки, є вирішеними, тому в цій статті спробуємо визначити основні особливості правового забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. У Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15.09.2002 року встановлено, що стан національної безпеки у сфері фінансів залежний від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої державної фінансово-кредитної політики, політичної ситуації, що склалася у країні, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави. Національна безпека у сфері фінансів охоплює питання безпеки в бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору, податковій сфері, сфері фінансів реального сектору економіки, банківській сфері, сфері валютного ринку та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору. Характерними особливостями національної безпеки у сфері фінансів є збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави [1].

У свою чергу, наявні різні наукові підходи до визначення поняття «фінансова безпека». Так, відповідно до першого підходу, визначення поняття «фінансова безпека» надається шляхом аналізу її змісту на різних рівнях – державному, регіональному, рівні суб'єктів господарювання та зосереджене на характеристиці загроз фінансовим інтересам. До прикладу, О. Лиса фінансову безпеку трактує як такий стан фінансів, що забезпечує здатність ефективно реагувати на виявлені та потенційні загрози через належне управління процесами формування, використання капіталу й управління ризиками у своїй діяльності [2, с. 60].

Відповідно до другого підходу, зміст поняття «фінансова безпека» тлумачиться виходячи з необхідності збереження, розвитку та захисту фінансової системи країни, проте об'єкти захисту, а саме елементи фінансової системи, як і її сутність, розкриваються по-різному. Так, встановлюючи відмінності між фінансовою безпекою держави та фінансовою безпекою підприємства, вчені зазначають взаємопов'язаність цих понять і пропонують визначати поняття «фінансова безпека» як стан фінансово-кредитної галузі держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток» [3, с. 114].

Підтримуємо позицію О. Гетманець, що фінансова безпека країни залежить від визначення сфер правового регулювання складників фінансової системи як елементів, які формують загальне правове середовище регулювання фінансів, встановлюють окремі сфери роботи відповідних суб'єктів, які мають право забезпечувати розвиток і захист фінансових інтересів громадян, регіонів і держави. Під фінансовою безпекою держави необхідно визначати узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і гарантувати під час функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання [4, с. 222].

На думку В. Лисиці та А. Коноплі, економічна нестабільність і воєнний стан є взаємозалежними явищами, які мають суттєвий вплив на фінансову безпеку держави. Економічні виклики, зокрема інфляція, зростання безробіття та державного боргу, формують загрозу фінансовій стійкості країни, що веде до послаблення її фінансової безпеки. У свою чергу, запровадження воєнного стану супроводжується зростанням оборонних витрат та витрат на реагування на зовнішні загрози. У таких умовах правове забезпечення фінансової безпеки має на меті зміцнення фінансової системи, збереження фінансових ресурсів та створення передумов для стабільного функціонування національної економіки [5, с.41].

Станом на сьогодні, правове регулювання фінансової безпеки України, як одного з ключових елементів національної безпеки, а також відповідні загрози та завдання держави у вказаній

сфері визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженою Указом Президента України від 11.08.2021 року (далі – Стратегія). У вказаному документі зазначається, що протягом останнього десятиліття фінансова безпека держави перебувала на незадовільному рівні. Основними причинами такого стану стали хронічний дефіцит бюджету держави, пов'язане з ним боргове навантаження, слабкий розвиток довгострокового інвестиційного кредитування та фондового ринку. Через наявність структурних дисбалансів фінансова система України виявилася неготовою до ефективного реагування на виклики збройної агресії з боку РФ та тимчасову окупацію частини території, що призвело до її кризового стану на кілька років. Водночас згідно зі звітом Національного банку України про фінансову стабільність, фінансова система продемонструвала достатній рівень стійкості для виконання своїх функцій і успішного подолання кризи, викликані пандемією COVID-19. Серед основних викликів і загроз фінансовій безпеці в умовах сьогодення визначено: низький рівень бюджетної дисципліни; обмежена інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів планувати діяльність на середньострокову перспективу; слабка взаємодія між бюджетним плануванням і стратегічними пріоритетами держави; недостатній рівень фінансової інклюзії; неврегульованість питань активів і зобов'язань на тимчасово окупованих територіях; високий рівень тінізації економіки; нестабільність правового регулювання у сфері оподаткування; слабкий розвиток довгострокового кредитування; велика частка проблемних кредитів у банківській системі, зокрема у публічному секторі; функціонування пенсійної системи в умовах значного демографічного навантаження; низький рівень ліквідності фондового ринку, слабкий захист прав інвесторів і недостатня ефективність регулятора у боротьбі з ринковими зловживаннями; поширення схем легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. У Стратегії фінансова безпека розглядається як стан фінансової системи, що досягається шляхом виявлення потенційних загроз та визначення інструментів і заходів для їх подолання [6].

К. Войтенко, В. Дроботенко зауважують, що економічну перспективу України формують три ключові чинники: позиція монетарної політики щодо стримування високої інфляції, наслідки повномасштабної війни та вплив, що триває, від пандемічних обмежень і порушення глобальних ланцюгів постачання. Важливим напрямом збереження економічної стабільності в умовах війни є розвиток малого бізнесу та підтримка державних підприємств у промисловості та сільському господарстві, особливо тих, які розташовані на неокупованих і безпечних територіях. Саме ці підприємства створюють основу для запобігання руйнуванню економіки та формують відповідь на загрози для фінансової системи. З урахуванням впливу різних елементів фінансової системи – бюджетної, банківської, податкової сфер, а також фінансової стабільності підприємств, які працюють в умовах воєнного стану, вчена пропонує виділити такі основні заходи для гарантування фінансової безпеки: 1) стабільне бюджетне фінансування критичних секторів оборони за допомогою простих і надійних податкових механізмів для державних і приватних підприємств; 2) проведення передбачуваної та стабільної грошово-кредитної політики; 3) створення правової бази для системного стягнення податків із доходів громадян; 4) забезпечення прозорості фінансової звітності банківських і небанківських установ [7, с. 24].

Значним кроком у напрямку вдосконалення правового регулювання фінансової безпеки стало розроблення Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб Стратегії розвитку фінансового сектору України від 19.07.2023 року. У вказаному документі визначені ключові пріоритети та завдання розвитку фінансового сектору з акцентом на протидію воєнним загрозам і відновлення держави. Стратегія визначає п'ять стратегічних цілей: макроекономічна стабільність, фінансова стабільність, фінансова система працює на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, інституційна спроможність регуляторів. Заходи, передбачені вказаною Стратегією, поділяються на: короткострокові – що регулярно оновлюються для підтримки стабільності й запобігання кризовим явищам у фінансовому секторі та економіці загалом; середньострокові – які формують базу для подальшого економічного відновлення та зростання. Основні складові цілі Стратегії включають: 1) узгоджені дії щодо ліквідації наслідків війни; 2) проведення оцінки вартості активів банків та визначення пріоритетів у вирішенні проблемних кредитів; 3) розробку та впровадження механізмів усунення потенційних вразливостей фінансової системи; 4) створення плану дій для моніторингу та вирішення проблем із непрацюючими кредитами; 5) підготовку антикризових планів реагування на можливі нові потрясіння; 6) адаптацію банківського регулю-

вання до стандартів Європейського Союзу; 7) координацію дій між основними зацікавленими сторонами для досягнення ефективного функціонування фінансового сектору [8].

Вчені З. Гбур, Р. Палагусинець з метою правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану органам державної влади вважають за доцільне зосередитися на таких ключових заходах: 1) сумлінне виконання міжнародних зобов'язань – необхідно дотримуватись усіх умов, визначених у рамках програм співпраці з Міжнародним валютним фондом та іншими міжнародними партнерами, адже вчасне виконання зобов'язань України є критично важливим для отримання додаткових ресурсів під час війни та в період післявоєнного відновлення; 2) розвиток внутрішнього кредитного ринку - високий рівень рефінансування наразі забезпечується завдяки ініціативам Національного банку України, зокрема, дозволу банкам використовувати облігації внутрішньої державної позики для покриття частини обов'язкових резервів; 3) підтримка реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору – необхідно сприяти впровадженню положень оновленої Стратегії, яка передбачає поступове згортання надзвичайних заходів, повернення до довоєнного регуляторного середовища та адаптацію фінансового сектору до європейських стандартів нагляду; 4) підтримка доступу до державних програм фінансування бізнесу – забезпечити стабільну роботу програм підтримки малого та середнього бізнесу, таких як «Доступні кредити 5-7-9%» і програма портфельних гарантій, які відіграють ключову роль у збереженні доступу до кредитування для широкого кола підприємців [9, с. 38].

У межах аналізу правового забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану важливо розглянути правове регулювання ключових її складових. Так, із початком війни в Україні бюджетний процес зазнав суттєвих змін, зумовлених необхідністю переорієнтації доходів і витрат бюджету держави. Правове регулювання бюджетних питань здійснюється на основі рішень уряду. Прийняті за поточні місяці війни Закони України, Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів України свідчать про наступні особливості у бюджетному процесі: 1) Державна казначейська служба України, в координації з Міністерством фінансів України, здійснює перерозподіл бюджетних ресурсів та забезпечує фінансування витрат, пов'язаних із національною безпекою та обороною, а також інших заходів, пов'язаних із війною; 2) міжнародна фінансова допомога надходила не лише у вигляді коштів до бюджету, а й як підтримка для забезпечення потреб біженців і внутрішньо переміщених осіб – їх транспортування, проживання, працевлаштування тощо; 3) бюджетні кошти на всіх рівнях спрямовувалися на фінансування оборони, виплату зарплат працівникам бюджетної сфери, пенсій, оплату комунальних послуг, придбання енергоносіїв та медикаментів, а також обслуговування державного боргу; 4) перерозподіл бюджетних коштів на потреби оборони та пов'язаних із нею галузей супроводжувався спрощенням процедури реалізації бюджетних зобов'язань; 5) Уряду надано повноваження змінювати місцеві бюджети, перерозподіляти кошти та надавати кредити за бюджетними програмами без погодження з місцевими радами, а такі рішення ухвалювались виконавчими комітетами місцевих рад, військово-цивільними адміністраціями, місцевими державними адміністраціями та іншими розпорядниками коштів за рекомендаціями фінансових органів, без необхідності рішень представницьких органів; 6) передача бюджетних ресурсів між рівнями бюджету здійснювалася без укладення окремих угод; 7) у період дії воєнного стану положення статті 55 Бюджетного кодексу України щодо захищених видатків не застосовувалося; 8) тимчасово призупинено надання реверсних дотацій із бюджетів тимчасово окупованих територій до державного бюджету; 9) фінансово-контрольні заходи за виконанням місцевих бюджетів були тимчасово припинені, з поступовим відновленням у обмеженому режимі [10, с. 58].

Правове регулювання грошового обігу в банківській сфері в умовах воєнного стану здійснюється відповідно до «Основних засад грошово-кредитної політики на період воєнного стану», схваленого Радою Національного банку України від 15.04.2022 року. Вказані засади визначають необхідність збереження Національним банком України інституційної, фінансової та операційної незалежності для ефективного виконання функцій. З цією метою Національному банку України надано низку повноважень, зокрема: 1) тимчасове припинення використання ринкових монетарних інструментів, зокрема ключової (облікової) ставки як основного засобу реалізації монетарної політики; 2) підтримка державного бюджету шляхом придбання державних цінних паперів на первинному ринку; 3) співпраця з урядом задля залучення зовнішнього фінансування від міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів. Запроваджені механізми реалі-

зації монетарної політики спрямовані на стримування інфляційних процесів та спрямування фінансових ресурсів на забезпечення потреб оборонного сектору. У цьому контексті експерти вважають доцільним створення двоконтурної грошової системи. Зокрема, пропонується зберегти активний обіг грошей у цифровому форматі, як це відбувалося під час пандемії COVID-19. Для цього передбачається впровадження так званої «цифрової оборонно-промислової гривні», яка акумулюватиметься на спеціальних рахунках і використовуватиметься виключно для фінансування виробництва продукції військово-промислового комплексу [11].

Фінансова безпека держави як складова економічної безпеки напряду залежить від стабільного функціонування ключових елементів, що забезпечують національну безпеку. У контексті збройної агресії РФ важливо враховувати нові реалії виробництва, зокрема: трансформацію структури матеріального виробництва та втрату промислового потенціалу; зниження попиту на промислову продукцію та розрив традиційних економічних зв'язків; втрату ринків збуту, праці, сировини та ресурсної бази; дестабілізацію правових механізмів оподаткування. Для протидії вказаним викликам і запобігання подальшій деструкції економіки доцільно активізувати правове регулювання фінансової системи, яке має бути спрямоване на системне наповнення бюджету. Це можливо за рахунок розвитку національного виробництва, особливо малого підприємництва, а також збереження діяльності державних підприємств у промисловості та аграрному секторі на неокупованих територіях. Враховуючи ключові елементи фінансової системи, що впливають на рівень фінансової безпеки – бюджетну, банківську та податкову системи, а також фінанси підприємств Д. Коробцова пропонує забезпечити такі заходи: стабільне бюджетне фінансування галузей оборонного значення на основі прозорого, але ефективного механізму оподаткування; впровадження збалансованої грошово-кредитної політики; дерегуляція бізнесу та створення умов для швидкого відкриття малих підприємств за умови стабільного податкового наповнення бюджетів усіх рівнів. Звільнення від податків має бути виваженим, аби не створювати загрозу фінансовому забезпеченню базових функцій держави. В умовах війни саме відповідальне управління публічними фінансами стає критичним чинником виживання економіки та збереження державності [12, с. 145].

Погоджуємось з думкою Т. Аксьонової, яка наголошує на необхідності запобігання деструктивним процесам у сфері фінансової безпеки шляхом посилення державного впливу через ефективні організаційно-правові механізми. Зокрема, вчена вважає за доцільне посилити публічне регулювання процесів моніторингу ключових ризиків та загроз фінансовій безпеці. На основі результатів такого аналізу необхідно реалізовувати превентивну політику, що дозволить своєчасно запобігати негативному впливу імовірних загроз на фінансову систему. У випадку фіксації реальних загроз мають бути оперативно вжиті дієві заходи, спрямовані на мінімізацію їх наслідків і подолання кризових явищ. Доцільним є також законодавче закріплення повноважного органу державної влади, відповідального за контроль діяльності суб'єктів державної та публічної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки. Ключовим завданням має бути систематизація наявних, але фрагментарних за суб'єктним і об'єктним складом, інструментів виявлення, запобігання та подолання загроз для національної економіки загалом і фінансової безпеки зокрема. Багатьох проблем і правових колізій можна було б уникнути за умови більш чіткого та комплексного нормативно-правового врегулювання питань забезпечення фінансової безпеки на державному рівні [13, с. 137].

Поміж іншого, А. Ключко стан фінансової безпеки України в умовах воєнного стану характеризує рядом специфічних ознак, серед яких варто виокремити наступні: 1) її забезпечення відбувається в умовах дії численних загроз – як фізичного характеру, так і зовнішньоекономічних та політичних викликів; 2) нормативно-правове регулювання здійснюється у значній мірі фрагментарно та реактивно, з огляду на необхідність оперативного реагування на обставини воєнного часу, що вимагає подальшої кодифікації та систематизації законодавчої бази після завершення бойових дій; 3) функціонування фінансової системи супроводжується економічною нестабільністю, зумовленою як об'єктивними факторами зовнішнього середовища, так і суб'єктивними управлінськими рішеннями [14, с. 38].

Висновки. Правове забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності, оскільки саме ефективна нормативно-правова база є основою для стабільного функціонування фінансової системи в періоди надзвичайних викликів. Аналіз сучасної ситуації свідчить, що правове регулювання здійснюється в умовах високої динамі-

ки змін, що спричинено необхідністю оперативного реагування на загрози як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Зокрема, у сфері бюджетної політики, банківської системи, оподаткування та функціонування підприємств держава змушена застосовувати тимчасові, часто спрощені правові механізми, які забезпечують мобілізацію ресурсів для потреб оборони та соціальної стабільності. Водночас така правова гнучкість потребує подальшого упорядкування та систематизації, аби запобігти виникненню правових колізій у повоєнний період. Також пропонуємо визначати наступні особливості правового забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану: 1) оперативність і ситуативність правового регулювання - законодавчі акти ухвалюються у прискореному порядку з метою реагування на нагальні загрози; 2) фокус на оборонне та критичне фінансування – бюджетні кошти централізовано спрямовуються на фінансування Збройних сил України, сектору безпеки, медицини, енергетики та гуманітарних потреб, що змінює звичні пріоритети фінансової політики; 3) спрощення податкового та митного режимів; 4) Національний банк України отримав законодавче право відступати від класичних інструментів грошово-кредитного регулювання; 5) активне залучення зовнішньої фінансової підтримки, а саме позик, грантів і міжнародної технічної допомоги, що компенсують втрати державного бюджету; 6) призупинення окремих положень бюджетного та податкового законодавства; 7) відсутність єдиного координаційного органу у сфері фінансової безпеки відповідального за моніторинг, оцінку та реагування на загрози фінансовій системі, що ускладнює стратегічне планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.09.2019 р. № 569-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/569-2012-%D1%80> (дата звернення: 23.05.2025).
2. Лиса О.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. *Економічний аналіз*. 2016. Том 26. № 1. С. 58–64.
3. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія. Київ: Національна академія управління/ 2010. 232 с.
4. Гетманець О. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218–223.
5. Лисиця В.В., Конопля А.І. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах економічної нестабільності та викликів воєнного стану. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 159. 2024. С. 40–41.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
7. Войтенко К., Дроботенко В. Фінансова безпека в умовах воєнного стану. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2023. Вип. 5. С.18–26.
8. Стратегія розвитку фінансового сектору Укоаїни від 19.07.2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=13 (дата звернення: 23.05.2025).
9. Гбур З., Палагусинець Р. Особливості фінансової безпеки України в умовах воєнного стану. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2023. Вип.4. С. 31–40.
10. Гулієва З., Бойко - Слобожан О. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м.Ірпінь, 26 жовтня 2023 року. 2023. С. 57–61.
11. Про основні засади грошово - кредитної політики на період воєнного стану. Рішення Ради Національного банку України від 15.04.2022. № 4рд. URL: [Htps://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdIrBPNWeMzk](https://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdIrBPNWeMzk) (дата звернення: 23.05.2025).
12. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 141–146.

13. Аксьонова Т. С. Актуальні загрози та ризики фінансовій безпеці України та роль держави у її забезпеченні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 130–138.
14. Ключко А.М. Особливості державного регулювання фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 27 березня 2023 р.). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6451e190-bfad-4028-98e3-03a9393a023f/content> (дата звернення 23.05.2025).